

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 10 ระบุไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และการจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วม มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการสำคัญดังกล่าว ตรงกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาเพื่อทุกคนทุกฝ่าย (Education for all) และทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการศึกษา (All for education) อันเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก นอกจากนี้ ในมาตรา 60 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุถึงบทบาทหน้าที่ของรัฐว่า “ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดินให้กับการศึกษา ในฐานะที่มีความสำคัญสูงสุดต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ โดยจัดสรรเป็นเงินงบประมาณเพื่อการศึกษา ดังนี้ 1) จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาระดับมัธยมศึกษาและการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน 2) จัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัว ที่มีรายได้น้อยตามความเหมาะสมและความจำเป็น 3) จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่น เป็นพิเศษให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษ โดยคำนึงถึงความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษาและความเป็นธรรม 4) จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินการและงบลงทุนให้สถานศึกษาของรัฐตามนโยบาย แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และภารกิจของสถานศึกษา โดยให้มีอิสระในการบริหารงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งนี้ให้คำนึงถึงคุณภาพและความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา 5) จัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไปให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐที่เป็น นิติบุคคลและเป็นสถานศึกษาในกำกับของรัฐหรือองค์กรมหาชน 6) จัดสรรกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษาเอกชนเพื่อให้พึ่งตนเองได้ 7) จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2546 : 1)

การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นกระบวนการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่

ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยยึดหลัก 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยการศึกษาที่เป็นพื้นฐานของการศึกษาหรือคุณภาพชีวิตของเยาวชนไทยก็คือการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ การจัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในปัจจุบัน มีหลายหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเป็นหน่วยงานหนึ่งจัดการศึกษาให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตามมาตรา 43 ที่ว่า การบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีความเป็นอิสระ โดยมีการกำกับติดตามประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาจากรัฐและต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐและตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาได้บัญญัติให้เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รัฐจะต้องหาทางช่วยเหลือหรือสนับสนุนนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนได้รับการศึกษาในทุกระดับการศึกษาทั้งจากโรงเรียนของรัฐ และเอกชน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 43 ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” เป็นการแสดงว่ารัฐได้ส่งเสริมให้เยาวชนของชาติ ได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : 2)

การปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีความมุ่งหมายที่จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดีมีความสามารถและอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข การดำเนินงานตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลัง และมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องยึดเงื่อนไขและหลักการสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ คือ 1) ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจ (School-based decision making) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้โรงเรียนเป็นอิสระในการตัดสินใจด้วยตนเอง โดยยึดประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) การให้ความร่วมมือ (Collaboration) กำหนดให้บุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการร่วมแสดงความคิดเห็นหรือร่วมกำกับดูแล เป็นต้น 3) ใช้การกระจายอำนาจ (Decentralization) ในการบริหารจัดการ ได้แก่ การบริหารจัดการศึกษาด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคลและการบริหารทั่วไป โดยให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการ สถานศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ และ 4) ความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ (Accountability) มีการกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบและภารกิจของผู้รับผิดชอบหลักความรับผิดชอบนี้ ถือว่าใครได้รับมอบหมายหน้าที่ใดต้องรับผิดชอบต่องานนั้นให้เกิดผลดีที่สุด

และต้องสามารถตรวจสอบความสำเร็จได้ เพื่อเป็นหลักประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 57)

การจัดการศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันยังไม่สามารถสนองความต้องการในการพัฒนาบุคลากร ชุมชน ท้องถิ่นและประเทศ ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ดีเท่าที่ควร จึงทำให้การศึกษาของประเทศไทยมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาสังคมโดยรวม ฉะนั้นการพัฒนาการศึกษาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเร่งพัฒนาเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นในปัจจุบันจึงมีหลายหน่วยงานการศึกษาที่จัดการศึกษาขึ้น โดยหลายหน่วยงานไม่ว่าจะเป็น ทั้งภาครัฐและเอกชนหรือมูลนิธิต่าง ๆ เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฯ จึงเป็นผลให้ประชาชนและเยาวชนได้รับการศึกษาเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีตและในปัจจุบัน รัฐบาลยังได้มีการสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนและเยาวชนได้มีการศึกษาตลอดชีวิต ซึ่งหมายถึงการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : 1)

โรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 120 คนลงไป เป็นปรากฏการณ์ที่ท้าทายการศึกษาไทยมาช้านานและนับทวีจำนวนมากขึ้น เมื่ออัตราการเกิดน้อยลง โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่จะกระจายอยู่ในชนบท การเกิดและดำรงอยู่อาศัยความสนับสนุนจากชุมชนนั้น ๆ เป็นหลัก ทั้งยังเป็นที่ยอมรับนักเรียนที่ผู้ปกครองไม่พึงประสงค์หรือไม่มีปัจจัยที่จะส่งให้ไปเรียนไกลบ้าน แม้ว่าจะเป็นเสมือนที่พึ่งทางการศึกษาของครอบครัวชนบท แต่โรงเรียนขนาดเล็กมักเป็นเป้าหมายของการยุบรวมเพื่อลดจำนวนให้น้อยลง เพราะต้องใช้ทรัพยากรสูงในการพัฒนาให้มีคุณภาพ และเมื่อไม่ได้รับการสนับสนุนตามความจำเป็นจะมีคุณภาพทางการศึกษาไม่ได้มาตรฐาน ในปีการศึกษา 2550 มีโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 13,184 แห่ง ให้การศึกษาแก่นักเรียนประมาณ 909,800 คน การประเมินมาตรฐานภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในรอบแรกพบว่า ร้อยละ 66.67 ของโรงเรียนขนาดเล็กอยู่ในระดับมาตรฐานพอใช้หรือควรปรับปรุง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : คำนำ)

อนึ่งการดำเนินการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในปัจจุบัน พบว่า คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 11) โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 120 คนลงมา โดยที่โรงเรียนเหล่านี้ตั้งอยู่กระจัดกระจายอยู่ในชนบท การเกิดและดำรงอยู่ต้องอาศัยการสนับสนุนจากชุมชนนั้น ๆ เป็นหลัก ทั้งยังรองรับนักเรียนที่ผู้ปกครองไม่มีปัจจัยที่จะส่งให้ไปเรียนในโรงเรียนที่มีความพร้อมที่อยู่ไกลบ้านและเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ได้ และจากการลดลงของจำนวนนักเรียนจึงมี

แนวโน้มที่จะถูกยุบรวม เพื่อไปเรียนร่วมกับโรงเรียนขนาดใหญ่ เพราะคุณภาพผู้เรียนไม่เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด การลดจำนวนโรงเรียนให้น้อยลง น่าจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร เพื่อการจัดการศึกษาได้ ต่อมาในปีการศึกษา 2550 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กให้สามารถดำรงอยู่ตามความจำเป็นอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยมอบหมายให้แต่ละเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขตทั่วประเทศ สรุปผลนวัตกรรมการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งเป็นวิธีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best practices) เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบที่เป็นแบบอย่าง เพื่อให้สามารถขยายผลให้กว้างขวางขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2550 : 12)

จากปัญหาเกี่ยวกับโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีนโยบายสร้างความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กให้สูงขึ้น ในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอนและด้านคุณภาพนักเรียน โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพสถานศึกษาขนาดเล็กไว้ คือ บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก การรวมสถานศึกษาขนาดเล็ก การยุบหรือการเลิกล้มสถานศึกษาขนาดเล็ก ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวให้คำนึงถึงผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าและการบริหารจัดการอย่างที่อาศัยความร่วมมือของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ๆ (เจตนา เมืองมูล. 2551 : 5-6)

จากพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าว ทำให้สถานศึกษาที่ได้รับการประเมินภายนอกในรอบแรกแล้วต้องได้รับการประเมินภายนอกรอบ 2 พ.ศ. 2549-2553 อีก เพื่อให้สำนักรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา รับรองว่าสถานศึกษาจัดการศึกษาได้มาตรฐานคุณภาพหรือไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีโรงเรียนขนาดเล็กที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 2 ตั้งแต่ พ.ศ. 2549 - กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 จำนวน 33 โรงเรียน มีโรงเรียนที่ผลการประเมินไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จำนวน 9 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 21.21 การที่จะพัฒนาหรือปรับปรุงสิ่งใดให้ดี และมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องรู้ว่า จะปรับปรุงและพัฒนาอะไร ในเรื่องของการสอนเช่นกันถ้าหากจะปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจะต้องรู้สภาพปัจจุบันเป็นอย่างไร นอกจากนี้ยังมีความจำเป็นที่จะต้องรู้ว่าทางใดบ้าง ที่จะไปถึงจุดมุ่งหมายเหล่านั้น เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงและประเมินผล ของการเปลี่ยนแปลงว่ามีลักษณะอย่างไร ฉะนั้นในการปรับปรุงและพัฒนาการสอน จึงจำเป็นต้องทราบว่า การสอนที่ดีเป็นอย่างไร องค์กรประกอบหรือสาเหตุที่ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพ

ประกอบด้วยองค์ประกอบหรือตัวแปรอะไรบ้าง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. 2551 : 16-17)

เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเกิดประสิทธิผลสูงสุด ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเสนอแนะให้มียุทธศาสตร์และเงื่อนไขในการดำเนินการ ได้แก่ ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบวางแผนและการบริหารจัดการ ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบการเรียนการสอนและการประกันคุณภาพการศึกษา ยุทธศาสตร์เสริมสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งของโรงเรียน และยุทธศาสตร์ส่งเสริม การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป และเป็นทางเลือกหนึ่งของผู้บริหารในการพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพ การจัดการศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กของประเทศไทย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551 : 16-24)

การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในวัตถุประสงค์ ของการทำงานร่วมกัน การแบ่งงานกันทำ การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน บทบาทของความร่วมมือจะขยายออกไปจากการให้ความร่วมมือทางด้านการศึกษาไปสู่ความร่วมมือ ในการสร้างความเข้มแข็งในด้านอื่น ๆ อีกด้วย โดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สมควรจัดกลุ่มบุคคลหรือหน่วยงาน/องค์กรที่สมัครใจที่จะทำกิจกรรมร่วมกัน ในลักษณะเครือข่ายความร่วมมือภายใต้หลักการกระจายอำนาจและความเป็นนิติบุคคล โดยมีผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำทางการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้อย่างเหมาะสม คล่องตัว สมบูรณ์ เรียบร้อย มีคุณภาพและประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการศึกษา (อุทัย ดุลยเกษม. 2540 : 6) และควรคำนึงถึงส่วนองค์ประกอบหลักของเครือข่ายความร่วมมือ ได้แก่ การมีสมาชิก ผู้นำเครือข่าย การมีส่วนร่วมของสมาชิกการเรียนรู้ร่วมกัน การลงทุน การสื่อสาร การมีผลประโยชน์ร่วมกัน และความสนใจร่วมกันรวมทั้งสมาชิกต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีความเสมอภาค สมัครใจ การแลกเปลี่ยน การบริหารจัดการและการปฏิบัติงานโดยมีจุดหมายร่วมกัน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543 : 42 ; เมตต์ เมตต์การุณณจิต. 2547 : 23 ; Greenberg & Baron. 1995 : 81)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 เสนอแนวทางการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ ยุทธศาสตร์การประชาสัมพันธ์ ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ ยุทธศาสตร์การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ ยุทธศาสตร์การจัดทำหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ ยุทธศาสตร์การจัดหาหนังสือห้องสมุด/สื่อการเรียนการสอน ยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาการขาดแคลนครูยุทธศาสตร์การพัฒนาคู ยุทธศาสตร์การนิเทศและ

ติดตามผล ยุทธศาสตร์การซ่อมแซมอาคารเรียนและยุทธศาสตร์การบริหารจัดการโครงการ เพื่อนำไปสู่ การพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1. 2551 : 16-17)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคคลทางการศึกษา ได้ปฏิบัติหน้าที่ ในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้ปฏิบัติงานตลอดจนดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ กฎข้อระเบียบต่างๆ สนองตามนโยบาย ของรัฐบาล และสอดคล้องตามหลักเกณฑ์ และหลักการรับนโยบายการปฏิรูปการศึกษา ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการดำเนินงานในระดับโรงเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก และสามารถนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปใช้ในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีบริบทใกล้เคียงกัน รวมทั้งเป็นประโยชน์ในการจัดทำนโยบาย เพื่อส่งเสริมและยกระดับคุณภาพและมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

ความสำคัญของการวิจัย

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ทำให้เกิดองค์ความรู้ในเชิงการบริหารโรงเรียน ที่ใช้ข้อมูลเป็นฐานการดำเนินการพัฒนาระดับคุณภาพ ด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายสร้างความร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนโดยยึดภาระงานหลักเป็นกรอบในการปฏิบัติงานและดำเนินการพัฒนาคุณภาพ ตามวงจรควบคุมคุณภาพอย่างเป็นระบบและจัดกระทำอย่างต่อเนื่อง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1.1.1 ชั้นศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

1.1.2 ชั้นศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1.2.1 ชั้นศึกษาปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็นด้วยการเลือกแบบเจาะจง

1.2.2 ชั้นศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 จำนวน 15 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่อาศัยทฤษฎีความน่าจะเป็นด้วยการเลือกแบบเจาะจง

2. ตัวแปรที่ศึกษา

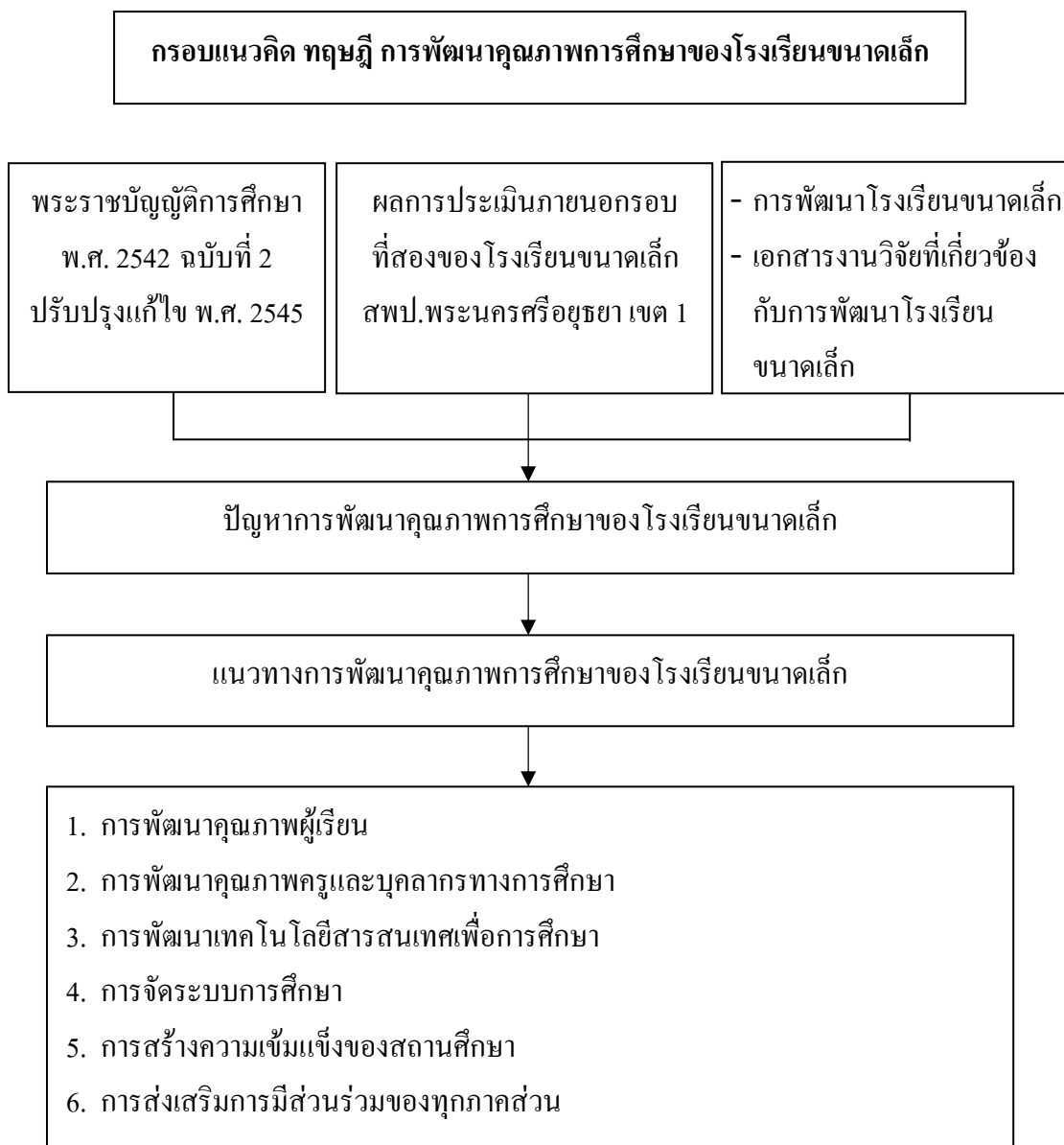
2.1 ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

2.2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบความคิดในการวิจัย เรื่องการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มาวิเคราะห์และใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ของอดุลย์ จาตุรงค์กุล (2543 : 4 -10) ; เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543 : 10) ; อารุง จันทวานิช (2545 : 26) ; ไพโรจน์ พิทักษ์ทวยหาญ (2546 : 22 - 26) ; รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2550 : 12 - 14) ; สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น

พื้นฐาน (2551 : 16 - 24) ; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 (2551 : 3 - 7) หลักการและแนวคิดของนักวิชาการนำมาสังเคราะห์และบูรณาการหลักการ โดยจัดหัวข้อที่เหมือนกันเข้าด้วยกันหัวข้อ ที่ต่างกันมาจัดลำดับความสำคัญตามขั้นตอน กระบวนการและกิจกรรมสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ปัญหาการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง วิธีการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก ที่คาดว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยวัดจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่

ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน หมายถึง การกำหนดให้เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับ การเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี จัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาสมองเด็กทบทวนเกณฑ์และปรับปรุงวิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียน โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย พัฒนาความพร้อมของผู้เรียนทั้งด้านเจตคติความถนัดและความสนใจ จัดให้มีระบบแนะแนวให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง และสาขาอาชีพต่าง ๆ จัดให้มีศูนย์ข้อมูลกำลังคนอาชีวศึกษาเพื่อการศึกษาและการทำงาน ระบบฐานข้อมูลส่งเสริมการอ่านให้เป็นระเบียบวาระแห่งชาติ

ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา หมายถึง การขอสำรวจสภาพอัตรากำลังข้าราชการครูของโรงเรียนขนาดเล็กกว่าที่ใดขาดอัตรากำลัง ที่ใดมีอัตรากำลังเกินเกณฑ์วิเคราะห์สมรรถภาพที่จำเป็นสำหรับครูที่สอนในโรงเรียนขนาดเล็ก กำหนดแผนการนิเทศและติดตามการดำเนินงานของโรงเรียน

ด้านการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา หมายถึง กำหนดสัดส่วนนักเรียนต่อคอมพิวเตอร์ในทุกระดับ/ประเภทการศึกษา เชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ในลักษณะเร่งจัดตั้งสถาบันเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาและกองทุนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ด้านการจัดระบบการศึกษา หมายถึง ส่งเสริมสถานศึกษาพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน จัดระบบการเรียนต่อออกจากการศึกษาภาคบังคับปรับระบบการคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ ระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ระบบการจ้างงาน และคำตอบแทนตามสมรรถนะวิชาชีพ จัดระบบคูปองเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับผู้ด้อยโอกาส

ด้านการสร้างความเข้มแข็งของสถานศึกษา หมายถึง การพัฒนาคุณภาพโดยการกระจายอำนาจทั้งด้านงานวิชาการ บุคลากร งบประมาณและบริหารทั่วไป ส่งเสริมสถานศึกษา มีความพร้อมเป็นองค์กรมหาชน

ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน หมายถึง รัฐกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในการสนับสนุนเอกชน ชุมชนและองค์กรสังคมต่าง ๆ เข้ามาร่วมจัดการศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 แต่งตั้งให้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียนขนาดเล็กซึ่งแต่งตั้งจากศึกษานิเทศก์

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา และมีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้ที่รักษาการแทนฯ ผู้อำนวยการโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 120 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษา มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ไปประยุกต์ใช้และสร้างองค์ความรู้ในการบริหารจัดการภายใต้บริบทของโรงเรียนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ไปใช้จัดอบรม ประชุมสัมมนา
3. โรงเรียนหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาสามารถนำแนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปใช้ในโรงเรียนหรือหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น